

Радіонова І. Ф.,

доктор економічних наук, професор,
Університет «КРОК»,

Тельний Є. О.,

студент,
Університет «КРОК»

ВСЕВОЛОД ГОЛУБНИЧИЙ ПРО УКРАЇНУ ТА ТВОРЕННЯ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

В тезах висвітлюються деякі важливі для сучасної України проблеми, досліджувані видатним українським вченим Всеволодом Голубничим. Він досягнув великих результатів як дослідник в США, але все життя писав і дбав про Україну. Лише тепер – через більш, як 40 років по його смерті – знання про глибокі й оригінальні дослідження Голубничого прийшли в Україну.

Radionova I. F.,

Dr. habil. (Economics), Professor,
KROK University,

Telnyi Ye. O.,

Student,
KROK University

VSEVOLOD HOLUBNYCHYI ON UKRAINE AND THE CREATING AN INDEPENDENT UKRAINIAN STATE

The proceedings under consideration cover some of the important problems for contemporary Ukraine, explored by the prominent Ukrainian scientist Vsevolod Holubnychyi. He achieved great results as a researcher in the United States, but wrote and cared about Ukraine all his life. It is only now – more than 40 years after his death – that knowledge of Holubnychyi's deep and original researches has come to Ukraine.

Видатний український вчений, економіст, публіцист, освітянин Всеволод Голубничий, наукова діяльність якого відбувалась на еміграції, народився на Харківщині у місті Богодухів у 1928 р. Опинився в Німеччині внаслідок депортації при відступі з України німецьких військ під час Другої світової війни. Після війни навчався в Українському вільному університеті (Мюнхен, Німеччина) та на економічному факультеті Колумбійського університету (США).

Наукова творчість Всеволода Голубничого важлива для сучасних українців тим, що вона, головним чином, присвячена аналізу економічної та політичної системи України в складі тоталітарної російської держави та визначенню можливостей творення самостійної української держави.

Результати теоретичних розробок науковця В. Голубничого мали практичне застосування. Зокрема, у 1960-х – 1970-х рр. В. Голубничий стає керівником «Клубу круглого столу» в Нью-Йорку. Учасники цього творчого об'єднання українців в еміграції вивчали політичний та економічний устрій України та формували проекти перетворень в майбутній незалежній й суверенній Україні.

Іншим проявом практичної діяльності В. Голубничого, що спрямовувалася проти тоталітарного режиму, є ініційований ним та іншими українськими професорами на еміграції документ-звернення до уряду тодішньої УРСР під назвою «Заява» (1967 р). Вимоги, сформульовані в документі, є сміливими, але неможливими до виконання, з огляду на тоталітарний характер окупаційного режиму, що існував в УРСР. Акцентуємо увагу лише на деяких з цих нездійснених для України в середині 1960-х рр. положеннях «Заяви»:

- Встановити право громадянства УРСР окремо від всесоюзного (СРСР) громадянства.
- Унезалежити судочинство УРСР від всесоюзних органів суду й прокуратури.
- Припинити вивіз капіталу з Української РСР, за винятком зворотних позичок з процентами. Україна не повинна вносити до загальнодержавних видатків більше, як свою пропорційну частину.
- Надати Українській РСР право встановлювати, збирати і розпоряджатися своїми власними податками й кредитами, окремо від загальносоюзних фінансів.
- Припинити правну, соціальну і економічну дискримінацію сільського населення України.

Всеволод Голубничий стає найбільш авторитетним експертом США з питань економіки України й СРСР. На відміну від інших експертів, він заперечував те, що економіка СРСР є цілісною системою. Натомість, підкреслював незаперечні факти регіональної неоднорідності цієї економіки. Ця неоднорідність, на його думку, спричинялася історичними, культурними, етнічними відмінностями народів, що проживали на територіях, силою об'єднаних у тоталітарній імперії. Про це, зокрема, йдеться у зібранні наукових праць вченого, виданих за участі української діаспори вже після його смерті у 1982 р. [1].

Висновки та узагальнення В. Голубничого спираються не лише на історичні факти, а й на велику статистичну базу. Так, одна з його фундаментальних праць присвячена саме статистичному аналізу української економіки за період 1913 – 1956 рр. [2].

Особливу цінність для сучасного етапу творення української державності мають, на наш погляд, такі теоретичні узагальнення професора Голубничого, репрезентовані в роботі сучасних вітчизняних дослідників його творчості [3].

По-перше, на підставі дослідження закономірностей соціально-економічного розвитку України, вчений фіксує явище, так званої «соціальної колоніальності» українців, ідентифікуючи цю колоніальність як «ментальний архетип нації». Вона виявляється у низькому рівні соціальної конкуренції, за якої нація, часом, сама не прагне відвоювати собі належне становище, зміцнювати державність та провадити власну вигідну українську політику. Саме соціальна пасивність, на думку вченого, спричинила консервацію в Україні традиційного господарського укладу та патріархальної соціальної стратифікації. Ментальний архетип колонізованого українця виявляється у тому, що він визнає свою дургорядність, робить відносно легкими для неукраїнської влади різні експерименти, на зразок насильницької колективізації селян у 1930-х рр.

По-друге, науковець фіксує позитивну ознаку українців, як молодієї нації, що реалізується у формі прагнення до «освоєння власного господарського та культурного простору». Тому навіть в межах «пожорнньої форми УРСР», яка не забезпечувала незалежності та суверенітету України, «все нові і нові люди приходили на місце знищених і вбитих». Активними силами при цьому могли ставати й не зовсім проукраїнські прошарки суспільства, а саме: господарська й державна бюрократія УРСР та її культурна інтелігенція.

По-третє, важливими формами колонізації України фактично ставали ідеологія та неукраїнська освіта. Колоніальний режим, на думку В. Голубничого, відкрито брав курс на перероблення усієї своєї теорії та ідеології в напрямку «до виправдання радянської дійсності, до нівеляції в такий спосіб протиріч», що, врешті-решт, спричинило до викривлення свідомості молодих поколінь українців.

По-четверте, з вивчення економічної історії, В. Голубничий робить висновок про те, що нація, яка володіє такою економічною потугою, культурою та цивілізаційним досвідом, як українська, не лише може самостійно розвиватися, а й повинна набути суверенітету для реалізації своїх потенційних можливостей. Тобто самостійність української держави розглядалася як необхідна умова її економічного розвитку.

Творчість Всеволода Голубничого цікава й різноманітна. Вона стосується проблем економічної історії не лише України, а й інших країн. В його роботах міститься багатий порівняльний аналіз економічного розвитку різних країн. На жаль, значна частина творів Всеволода Голубничого ще не є опублікованою, а його непроаналізовані рукописи зберігаються у фондах Колумбійського університету США, чекаючи на своїх українських дослідників. Вагомий крок на шляху популяризації

творів В. Голубничого для українців та для науковців усього світу зроблено завдяки опублікованому у 2019 р. в Україні томові його окремих (вибраних) праць [4]. Ця величезна за обсягом та значенням робота – видання рукописних праць Всеволода Голубничого – зроблена українськими дослідницями Наталею Супрун та Оленою Клішовой.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Soviet regional economics: selected works of Vsevolod Holubnychy. – Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, Distributed by the University of Toronto Press, 1982. – 561 p.
2. Vsevolod Holubnychy The industrial output of the Ukraine, 1913 – 1956: A statistical analysis. – Paperback, 1957. – 320 p.
3. *Клішова О.* Політична економія суспільного процесу Всеволода Голубничого / О. Клішова, Н. Супрун; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К. : Наукова думка, 2017. – Т. 1. – 350 с.
4. *Клішова О.* Політична економія суспільного процесу Всеволода Голубничого / О. Клішова, Н. Супрун; Інститут економіки та прогнозування НАН України. – К. : Наукова думка, 2019. – Т. 2. – 348 с.